

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שופטים

(חלק בד שיחה ד)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת שופטים, כח מנחם-אב — ד אלול, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2024

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שופטים ד

ביי אַנדערע ענלעכע הסברות וביאורים; און ס'איז מובן בפשטות אַז רש"י דאַרף עס ניט זאָגן, ווייל אַלע ענינים פון תורה איז „אמר הקב"ה".

און אע"פ אַז דאָס איז דער לשון הגמרא' – איז אָבער רש"י בפ"י על התורה ניט אויסן צו מעתיק זיין לשון הגמרא אָדער מדרש וכיו"ב, (ובפרט אַז ער גיט דערביי ניט צו די ווערטער „דרשו רבותינו" וכיו"ב); און דאָ איז עס נאָכמער מוכח דערפון, וואָס בהתחלת פירושו דאָ איז ער משנה פון לשון הגמרא' – טאָ פאַרוואָס איז ער מעתיק די ווערטער „אמר הקב"ה"?

(ב) בכל אופן: פאַרוואָס איז רש"י מצרף דעם ענין „אמר הקב"ה תבא עגלה כו"י" בהמשך צו זיין פירוש אויף „וערפו" – „קוצץ ערפה בקופיץ"?

דער טעם „תבא עגלה כו"י" איז ניט אויף דעם פרט פון „וערפו", נאָר אויף דעם ציווי בכללותו – פאַרוואָס מען נעמט (בל' רש"י) אַן „עגלה בת שנתה כו"י" און מען הרג'ט עס „בנחל איתן – מקום שאינו כו"י" (און ווי ס'איז מפורש

א. ביים סוף פון דער היינטיקער סדרה, אין דער פרשה פון עגלה ערופה, שטייט אין פסוקי „והורידו זקני העיר ההיא את העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד בו ולא יזרע וערפו שם את העגלה בנחל". איז רש"י מפרש אויפן וואָרט „וערפו": קוצץ ערפה בקופיץ. אמר הקב"ה תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות ותערף במקום שאינו עושה פירות לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות.

דער מקור פון פירוש רש"י זה איז אין גמרא'. ס'איז אָבער ידוע אַז ענינו פון פירוש רש"י על התורה איז, ווי רש"י אַליין זאָגט: אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא', און ער ברענגט מדרשי חז"ל נאָר דאָמאָלס ווען ס'איז מוכרח לפשוטו של מקרא'.

איז ניט מובן בנדו"ד: צוליב וואָס דאַרף רש"י צוגעבן דעם ענין פון „אמר הקב"ה תבא עגלה כו"י", וואָס איז אַ כעין נתינת טעם אויף דעם ציווי? – מצד פשוטו של מקרא איז ניטאָ קיין הכרח צו זוכן טעמים אויף (פרטי ה)מצות⁵.

אויך דאַרף מען פאַרשטיין: א) פאַר- וואָס זאָגט ער דאָ דעם לשון „אמר הקב"ה", וואָס איז ניט רגיל בפירושו

6) לדוגמא פּרש"י בפּרשתנו: כ, ג (ראה סוטה מב, א). אחרי יז, יא. אמור כג, כד. חקת יט, כב (אלא ששם י"ל דאינו משנה כיון שמקדים העתקתי מיסודו כו"). תצא כא, יח.

7) שם מו, סע"א.

8) התחלת לשון הגמרא שם היא „מפני מה אמרה תורה הביא עגלה בנחל". וגם המשך לשון הגמרא שונה מלשון רש"י.

9) ועי' בפסוק כא, ח, ונכפר להם הדם שפרש"י „הכתוב מבשרם", ובמשנה שם מו, רע"א „רוח הקודש מבשרתו" (ועד"י בספרי סוף פרשתנו „רוה"ק אומר").

1) כא, ד.

2) סוטה מה, סע"ב במשנה: עורפין אותה בקופיץ מאחורי. ושם מו, סע"א: אמר הקב"ה כו' (בשינויים).

3) בראשית ג, ח. ועד"ז שם, כד. ועוד. וראה לקו"ש ח"ה ע' 1 ובהנסמן שם.

4) ראה לקו"ש שם הערה 2.

5) להעיר גם בענינינו, שרש"י אינו מפרש הטעם ע"ז ד'ולקחו גו' עגלת בקר אשר לא עבד בה אשר לא משכה בעול".

ולקח למטהר שתי צפרנים חיות¹⁴. און דער חילוק ביניהם:

קרבנות לכפר אָדער וועלכע זיינען שייך צו ברכות – ווערן געבראַכט אין משכן ובית המקדש „לפני ה'“¹⁵, „המקום אשר יבחר ה' אליכם בו לשכן שמו שם“¹⁶, וואָס די הקרבה לפני ה' איז פועל דעם „ונרצה לו לכפר עליו“¹⁷, אָדער „לפני ה'“ – מקור הברכות.

משא"כ די שתי צפרים באַ מצורע לטהרתו איז עשייתן „מחויב“¹⁸ למחנה, חוץ לשלש מחנות (אין דעם מקום המצורע) שנשתלח שם בימי חלוטו – ער זאָל נטהר ווערן און קענען אַריינקוֹמען אין מחנה, און דעמאָלט ברענגען די קרבנות בכיהמ"ק לכפרותו¹⁹.

מען געפינט נאָך צוויי קרבנות וואָס אויך זייער הקרבה איז ניט בכיהמ"ק – שעיר המשתלח ביום הכפורים און פרה אדומה.

שעיר המשתלח ווערט אויך אָנגערופן חטאת (שני שעירי עזים לחטאת²⁰). – און כאָטש ער ווערט ניט נקרב ע"ג המזבח, איז אָבער דער עיקר מעשה הכפרה שעל ידו²¹, וואָס דאָס איז דער „וסמך . . והתודה עליו את כל עונות בני ישראל גו' ונתן גו'²², ווערט געטאָן „לפני ה'“²³ בעזרה²⁴; און דאָס וואָס

ומודגש אין גמרא: „מפני מה אמרה תורה הביא עגלה בנחל“ –

רש"י האָט געדאַרפט שטעלן די צוויי ענינים אין צוויי באַזונדערע דיבור-המתחיל'ס: מעתיק זיין דעם וואָרט „וערפו“ און אים אָפטייטשן – „קוצץ ערפה בקופיץ“; און דערנאָך אַ באַזונדער ד"ה מיט די ווערטער „וערפו שם את העגלה בנחל“ און מפרש זיין דעם טעם: „אמר הקב"ה תבא עגלה כו'¹⁰ (אָדער בריינגען דעם טעם בהתחלת פירושו אויף דעם פסוק, אין פריערדיקן ד"ה „אל נחל איתן“ וואו ער איז מפרש „קשה שלא נעבד“¹¹).

ב. וי"ל הביאור בזה:

ע"ד הרגיל איז ניט דרכו של רש"י (בפירושו עה"ת) צו מפרש זיין די טעמי המצוות; ווען ער קומט אָבער צו אַזאַ מצוה וואָס איז ניט בהתאם מיט כללי וציוויי התורה בכלל, דאָרט מוז רש"י זיך שטעלן און מפרש זיין דעם טעם השינוי.

ובנדו"ד: בנוגע הבאת ושחיתת בע"ח לצורך האדם געפינט מען (ביז פרשתנו) כמה סוגים: א) קרבנות וואָס ענינם איז כפרה¹², כמפורש אין פ' ויקרא און צו; ב) ענינם דאַנקען פאַר ברכות, אָדער בריינגען ברכות¹³, ג) וואָס זייער ענין איז צו מטהר זיין, ווי באַ מצורע – „זאת תהי תורת המצורע ביום טהרתו וצוה הכהן

14) ר"פ מצורע.

15) ויקרא א, ג. ובכ"מ.

16) ראה יב, יא. ועד"ז שם, ה. יח. ועוד.

17) ויקרא שם, ד. ובכ"מ.

18) מצורע יד, ג ובפרש"י.

19) שם, יוד ואילך.

20) אחרי טז, ה.

21) שם, יוד.

22) שם, כא. ובפרש"י שם, יוד.

23) שם, ז. ושם, יוד.

24) פרש"י לפני"ז ויקרא א, ה. וראה ע"ד ההלכה

רמב"ם פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הי"א דשעירי

10) או לאחרי סיום פירושו בפרטי עניני עגלה

ערופה.

11) או בהתחלת הענין (בפסוק הקודם) ולקחו

גו' עגלת בקר, ונ"ד שפרש"י בפ' תצא (כא, יא)

אבל אם . . סופו כו' – בהתחלת הפרשה.

12) דגם קרבנות נדבה (ראה פרש"י ויקרא א,

ב) הם „לכפר“ (שם, ד ובפרש"י).

13) קרבן תודה (צו ז, יב (פרש"י שם) ואילך).

קרבן שלמים (ויקרא ג, א (פרש"י שם) ואילך).

ועוד.

ג. בפרשתנו אָבֶעֱר – באַ עגלה ערופה זעט מען אינגאַנצן אַ נייעם ענין: פון איין זייט ווערט געזאַגט אַז זי טוט אויף דעם ענין פון כפרה – „כפר לעמך ישראל גוי ונכפר להם הדם“³¹, ניט אַן ענין פון טהרה מטומאה; אָבֶעֱר לאידך, איז אין דעם ניטאָ קיין דמיון ושייכות צו קרבנות – ניט אין מקום (מען ברענגט עס ניט צום ביהמ"ק [אָדער אויף אַ מזבח וכו']) אפילו ניט נוכח המקדש, ניט בנוגע די עושי העבודה – זי ווערט ניט געטאַן דורך כהנים (דער ציווי³², ונגשו הכהנים בני לוי" באַצייט זיך בפשטות צום זמן פון [אָ] דער עריפה, „הכהנים“³³ אומרים כפר לעמך ישראל“³⁴, און ניט אין מעשה העבודה – עס איז ניטאָ קיין מעשה שחיטה³⁵, זריקה וכו'.

ער ווערט אַוועקגעשיקט „אל ארץ גזירה“ איז די כוונה דערביי אַוועקשיקן כל עונותיהם פון בניי (ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזירה²⁵). דאָס איז אָבֶעֱר (ע"פ פשוטו של מקרא) ניט קיין מעשה הקרבה²⁶, נאָר הפכו.

לאידך באַ פרה אדומה, כאַטש אַז אויך עשייתה איז „מחוץ למחנה – חוץ לשלש מחנות“²⁷, איז דאָך אָבֶעֱר ענינה – הכשר והקדמה צו מאַכן די מי חטאת לטהר מטומאת מת, און קענען מקריב זיין אַ קרבן במקדש. און דאָס וואָס עס ווערט אָנגערופן „חטאת“, זאָגט דאָך רש"י²⁸, „לשון חטוי כפשוטו ולפי הלכותיו קראה הכתוב חטאת לומר שהיא קדשים להאסר בהנאה“.

ס'איז נאָר ע"פ „מדרש אגדה“ וואָס רש"י איז מעתיק²⁹, מיסודו של ר' משה הדרשן די פרטי ועניני כפרה פון פרה אדומה. ווייל אע"פ אַז איר עשי' איז בחוץ, זיינען אָבֶעֱר דאָ אין איר ענינים מעין קרבן: זי דאַרף זיין בכהן, און נאָכמער „מצותה בסגן“, „ושחט אותה לפני“, „והזה אל נוכח פני אהל מועד“³⁰.

י"כ ששחטן בחוץ לפני שהתודה עליהם חייב הואיל וראוין לבוא לפני ה' לידודי (וראה ראב"ד שם). וראה כס"מ שם. ועוד: וראה גם פרש"י אחרי שם, כג ד"ה ופשוט: וסדר . . ושלח את השעיר . . ויצא כו' (והוא בבגדי לבן – רמב"ם הל' עבודת יוה"כ פ"ד ה"ב).

(25) אחרי טו, כב.

(26) להעיר דע"ד ההלכה ישנו לימוד מיוחד „איש להכשיר את הזר (בשעיר המשתלח) מהו דתימא כפרה כתיבא ביי קמ"ל (יומא סו, ריש ע"ב). וראה רשב"א שבועות יג, א ד"ה בירושלמי דלפי הא' כתב „ושלוחו (של השעיר) קרי קרבן“. אבל מסיים שם (בסוף פי' הב'): „ואלו לפי הא' לא ניח' שאין שלוחו קרוי קרבן“.

(27) חקת יט, ג ובפרש"י שם.

(28) שם, ט.

(29) אחרי סיום כל הענין (שם, כב).

(30) שם, ג"ד ויאלך ובפרש"י.

(31) פרשתנו כא, ח.

(32) פרשתנו שם, ה.

(33) פרש"י שם, ז.

(34) ע"ד ההלכה – ראה פרש"י בגמ' (חולין קלג,

רע"א) דמשמע דהעריפה צריכה להיות בכהן (כ"כ) בצפ"נ לרמב"ם הל' שחיטה פי"א ה"ג. וראה צ"פ עה"ת פרשתנו כא, ג. וראה רש"י סוטה מה, ב ד"ה ועורפין. שו"ת בית יצחק או"ח סל"ה בשולי המכתב. אבל ראה שו"ת מחזה אברהם (או"ח סקמ"ה) דכוונת רש"י רק – דהכהנים אומרים כפר כהפסוק שהובא בפרש"י. וכן יש לתרץ בכ"מ שנאמר הלשון עריפת העגלה בכהן. ושקו"ט בזה בכ"מ. ואכ"מ.

(35) אלא שדע"ד ההלכה (תוד"ה עגלה חולין פב, א. ד"ה דחייטו יומא סד, א) עריפתה זו היא שחיטה וחייב משום אותו ואת בנו (ועריפה מטהרת מידי נבילה – זבחים ע, ב), כמו בשעיר המשתלח דדחייטו לצוק זו היא שחיטתו (יומא שם). ועי' זבחים שם ד, כפרה כתיב בה כקדשים. אבל ברמב"ם (הל' שחיטה פי"ב ה"ו) דרק בשחט העגלה חייב משום אותו ואת בנו, אף שפסק (הל' אבות

(* אבל בספר הישר לר"ת (חלק הענינים שונים סי' תרלב) מחלק בין שעיר המשתלח לעגלה ערופה, דבעגלה אינו חייב משום אותו ואת בנו, ושם דדחייטו לצוק דשעיר הוי כשחיטת עולת קדשים).

עניני כפרה אין דער תורה. דאָ קומט די כפרה דורך דעם וואָס די פעולה, און דער מקום, און דער קרבן, זיינען בהתאם צו די פרטים אין דער הריגה.

עפ"ז מובן אַז דאָס וואָס רש"י איז מפרש „אמר הקב"ה תבא עגלה כו" בהמשך צו „קוצץ ערפה בקופיץ", איז (ניט נאָר ווייל דער שינוי פון עריפה (און ניט שחיטה) באַווייזט אַז דאָ איז עס ניט קיין פעולה פון כפרה ווי באַ קרבנות בכלל, נאָר אויך) ווייל דאָס איז אַ פרט עיקרי וואָס איז מכריח דעם פירוש פון „אמר הקב"ה כו".

ד. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם וואָס פריער, אין פ' בא"כ³⁸ (בא פטר חמור) איז רש"י מפרש אויף „(ואם לא תפדה) וערפתו"³⁹: „עורפו בקופיץ מאחוריו והורגו, הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו".

פאַרוואָס איז רש"י דאָ משנה פון פירושו בפ' בא, וואו כאַטש אַז ער זאָגט דעם טעם „הוא הפסיד כו" בהמשך לפירושו (ווי דאָ) אויף „וערפתו", זאָגט ער ניט דערביי „אמר הקב"ה", ווי בפרשתנו⁴⁰.

וע"פ הנ"ל איז דאָס מובן: עריפה לגבי שחיטה – איז מיתה באופן אכזרי,

רע"ב ד"ה קחה לי. אבל בב"ר (פמ"ד, יד) באיזו זכות א"ל בכפרות שאני נותן לפניך. ויאמר גי' קחה לי עגלה משולשת הראה לו ג' מיני פרים כו' ועגלה ערופה.

(38) יג, יג.

(39) ולהעיר שמפרשו עוה"פ בפ' תשא לד, כ. ובשניונים קלים. ואכ"מ.

(40) ואף ש"ל בפשטות שבמכילתא עה"פ וכן בגמ' בכורות (י, ב) לא נאמר כן, משא"כ בפרשתנו שכן נאמר בסוטה, הרי רש"י מפרש פשש"מ כנ"ל. ובפרט שלשון רש"י שם אינו כהלשון במכילתא, וגם בכורות הלשון הוא „יופסד" (וכ"ה בפרש"י תשא שם) ולא „יפסיד".

[ווען מען וואָלט געלערנט אַז די פעולות ביי עגלה ערופה זיינען בלויז אַ סימן ואות – וע"ד ווי אַנדערע מפרשים³⁶ טייטשן אַז „כשם שהעגלה תמה ונקי שלא עשתה שום דבר, והקרקע קרקע בתולה כך אנו נקיים מן הרציחה", ועד"ז „ירחצו את ידיהם סימן כשם שידינו נקיות כך אנו נקיים מחלל זה" – וואָלט ניט געווען קיין (שטאַרקע) קשיא, פאַר- וואָס דער אויבערשטער הייסט מאַכן אַזאָ סימן.]

ע"פ פשוטו של מקרא אָבער איז משמע אַז די אַלע מעשים זיינען חלקים פון דעם מעשה הכפרה].

איז אַ שאלה לויט פשוטו של מקרא – דאָס איז ניט בהתאם צו הוראות התורה ווי אַזוי און וואו עס ווערט אויפגעטאָן כפרה – אַז עס איז דורך הקרבת הקר- בנות לה' ע"י כהן בביהמ"ק!

[נאָך מער: ס'איז אַן איסור וחייב כרת אויף שחוטף חוץ, „ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' גו' (עס מוז זיין) אשר יביאו בנ"ש את זבחייהם גו' לה' אל פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו גו' לה' גו' וזרק גו' על מזבח ה'"]³⁷.

דעריבער איז רש"י מפרש: „אמר הקב"ה תבא עגלה בת שנתה כו' ותערף כו", דאָ איז אַן אמירה נוספת – מיוחדת פון דעם אויבערשטן, אַן ענין של חידוש לגבי שאר התורה – אַ ניער אופן פון כפרה, וואָס איז ניט ווי קרבנות³⁷ ושאר

הטומאה פ"ג הי"ג) ד, עגלה ערופה שנערה כהלכתה טהורה כפרה כתיב בה כקדשים". ואכ"מ. (36) חזקוני (וריב"א) כאן.

(37) אחרי יז, ד"ו.

(37*) ולהעיר מפרש"י לך טו, ט: „רמז לג' פרים פו יום הכפורים ופר העלם דבר של צבור ונגלה ערופה", ולכאורה בא בהמשך לסיום פרש"י לפניו (שם, ז) „בזכות הקרבנות" (וראה פרש"י מגלה לא,

ער זאָגט אָבער ניט דאָרטן „אמר הקב"ה" וואָרום דאָרט איז ניטאָ קיין שינוי לגבי מצות דוגמתו – ס'איז דאָך ניט קיין קרבן כפרה, תודה, טהרה וכו'.

בפרשתנו אָבער, אַן ענין פון כפרה, איז כאָטש אַז דער פרט פון מקום וואו דאָס ווערט געטאָן, „נחל איתן קשה שלא נעבד" ⁴⁵, איז ניט ווי באַ כפרה שע"י הקרבנות בביהמ"ק, אָבער דער פרט פון וערפתו איז – ווי ביי חטאת העוף, ומלך את ראשו ממול ערפו" ⁴⁶.

דערפאַר זאָגט רש"י און איז מפרט (כאָטש ער האָט שוין מפרש געווען דעם טייטש פון עריפה פריער ⁴⁷) „קוצץ ערפה בקופיץ" ⁴⁸ (און איז אויך משנה פון לשון המשנה, „נורפין אותה בקופיץ מאחורין"). צו מדגיש זיין אַז דאָ איז ניטאָ קיין פעולה בדומה צו מעשה הקרבנות, ווייל אַזאַ פעולה פון „קוצץ" זיין דעם עורף של בהמה (וועלכע האָט אַ שטאַרקן עצם הצוואר, און) מיט אַ „קופיץ" ⁴⁹ – „כמין סכין גדול" ⁵⁰ – איז

„עורפו בקופיץ מאחוריו" קומט די מיתת הבהמה דורך יסורים וצער ⁴¹. משא"כ ביי שחיטה מן הצואר – ניטאָ קיין שבירת העצם פון צוואר וכו' ⁴², ווי דער בן חמש למקרא זעט.

און רש"י איז מסביר באַ פטר חמור ⁴²: דאָס וואָס תורה זאָגט „אם לא תפדה וערפתו" מיינט ניט אַז דער מענטש האָט אַ ברירה פון צוויי גלייכע מצוות: „תפדה בשה", אָדער „וערפתו" ⁴³; די פעולה פון „עורפו בקופיץ מאחוריו והורגו", איז אַן עונש: היות „הוא הפסיד ממונו של כהן לפיכך יפסיד ממונו": כדי מדגיש זיין אַז דאָס איז אַן ענין פון הפסד, ווערט דאָס געטאָן אין דעם אופן פון „וערפתו", וואָס איז אַן אכזריות (והפסד בחיי החמור, ובמילא מעין זה אויך בבעל החמור – ווי מ'זעט בפועל אַז אַ מענשען ירטר אָן ⁴⁴ דער צער פון זיינע בע"ח).

(41) ראה מאירי למשנה סוטה מה, ב: וחזתכין בו ככה מאחוריו. טור יו"ד סי' שכא סי' ורמ"א שם לענין פטר חמור: מכהו בקופיץ בערפו עד שימות. ולהעיר מצרור המור פרשתנו כא, א כי זה רמו על האכזריות כו'. וראה הערה הבאה.
(42) וראה כתובות (לו, ב) סנהדרין (גב, ב) הוקשו כל שופכי דמים לעגלה ערופה. אבל בשפ"ד מן הצוואר ולא כבעגלה ערופה בקופיץ ומול העורף כי צ"ל ברור לו מיתה יפה. וראה יד רמ"ה סנהדרין שם ד"ה מתני' מצות הנהרגים. ושם: לפי שפי הקופיץ עב ואינו חד כסיף וכשהוא חותך אינו חותך בלבד אלא משבר את הבשר הסמוך למקום חתך מכאן ומכאן ואין לך מיתה מנוולת מזו אבל סיף אינו כן לפי שפיו דק וחד יתר מדאי כו'. וראה שטמ"ק כתובות שם ד"ה ברור ואחד הפירושים שם: לפי שמצד הסימנין הוא ממהר למות. – אבל בן חמש למקרא לא למד עדיין כ"ז (וכן ההובא בהערה 50 (עוד) – ולכן הובא בפנים רק מה שהוא רואה בעיניו.

(42*) ראה בכ"ז לקו"ש בא תנש"א.

(43) כדיעה הא' במכילתא בא שם. וידועה פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בזה (הל' בכורים רפ"ב).

(44) ראה ח"ש (כד, לב); ויפתח הגמלים גו' (ואחר כ) ומים לרחוץ רגליו גו'.

(45) פרשתנו שם, ד ובפרש"י שם.

(46) ויקרא ה, ח ובפרש"י שם. ובסוטה (מו, ריש ע"ב) למדין עריפה דעגלה מחטאת העוף.

(47) בפ' בא ותשא, אף שאינה קושיא, וכמדובר כמ"פ שדרכו של רש"י לפרש עוה"פ בקיצור מה שפי' בספר לפני' (ובנדוד"ה ה"ג ג' ספרים לפני'ז), ובפרט שתיבת, „וערפו" אינה תיבה רגילה בחומש.

(48) קוצץ דיקא ולא סתם חותך (בניחותא). – ועפ"ז בטלה התמי' שלא פרש"י מהו קופיץ, אף שמפרשו ובכ"מ בש"ס – כי פירושו דבר הקוצץ. ולהעיר מפרש"י ד"ה נחש הנחושת (חוקת כא, ט). „ואת' איז קוצץ בלא בית' צד"י יל' כו' – כפרש"י בארוכה (ויחי מט, יט).

ולהוסיף אשר, „קופיץ" קופץ (ולכן) קוצץ, משא"כ סכין שחותך בהולכה (הליכה) והובאה, כי ענינה אך ורק „שמכשרת בשר לאכילה" (פרש"י וירא כב, ו).

(49) דרק מיעוטן משתמשין לשחיטה (רש"י פסחים ע, א ד"ה קופיץ. וראה תוד"ה השוחט בכורות כד, ב).

(50) ל' רש"י במשנה סוטה מה, ב. ובפסחים שם. ביצה כת, רע"א. בכורות י, ב ד"ה בקופיץ. ועד"ז

מיט אַ פלוגתא אין דעם עצם גדר הכפרה פון „עגלה ערופה“:

דער רמב"ם איז מסביר אין מורה-נבוכים⁵³ דעם טעם אויף בריינגען אַן עגלה ערופה ופרטי עניני, אַז דאָס זיינען תחבולות וועלכע גיבן אַ מעגלעכקייט אַז דער רוצח זאָל נתגלה ווערן, ובלשונו⁵⁴:

וא"א על הרוב עם החקירה ויציאת הזקנים והעומדים ולקחת העגלה שלא ירבו דברי בני אדם, ואולי בפרסום הענין יודע ההורג. און ער איז מסיים: חזק זה הענין בהיות המקום אשר תערף בו העגלה לא יעבד בו ולא יזרע לעולם שבעל הארץ יעשה כל תחבולה ויחקור עד שיודע ההורג כדי שלא תערף העגלה ולא תאסר ארצו עליו לעולם⁵⁵.

דער רמב"ן⁵⁶ זאָגט (בנוגע צו דעם פרט פון „נחל איתן“), אַז „לפי דעתי יש

בהיפך פון שחיטה, וואָס דאָס מאַכט נאָך שטאַרקער די שאלה: ווי איז דאָס מכפר – בשעת ס'איז ניט בדומה, און נאָכמער ס'איז בהיפך, פון הקרבת הקרבנות?

און דעריבער איז רש"י אויך ממשיך ומדגיש „אמר הקב"ה תבוא עגלה כו““, דאָ איז געזאָגט געוואָרן אַ נייער אופן פון כפרה: „תבוא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות ותערף במקום שאינו עושה פירות“, אַז אַלע ענינים דאָ זיינען דורכ-אויס באופן של שלילה – א) עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות, ב) תערף, ג) במקום שאינו עושה פירות, ווייל עס קומט „לכפר על הריגתו של זה שלא הניחיהו לעשות פירות“.

ה. פון די ענינים מופלאים בפרש"י: ע"פ הנ"ל י"ל אַז רש"י און דער רמב"ם לשיטתייהו אזלי אין דעם פירוש פון „נחל איתן“.

רש"י איז מפרש (כנ"ל) „נחל איתן – קשה שלא נעבד“, דער רמב"ם⁵¹ אָבער טייטשט „נחל ששוטף בחזקה“ און דאָס וואָס עס טייטש „אשר לא יעבד בו ולא יזרע“ איז אַן איסור אויף להבא⁵².

ווי"ל אַז די מחלוקת איז ניט נאָר אין פירוש הכתוב, נאָר ס'איז פאַרבונדן אויך

המשניות והש"ס סוטה שם. וש"נ. וראה מיני תרגומא* פרשתנו כאן. מלאכת הקודש. ועוד.
(53) ח"ג פ"מ – הובא גם ברמב"ן ובחיי כאן (פסוק א). וראה גם חינוך מצוה תקל. ובארבנו אברבנאל כאן. וראה כס"מ לרמב"ם שם ה"ו דהביא טעם הנ"ל להלכה, ע"ש.
(54) מו"נ שם לפנינו (ובתרגום קאפח – בשינויים קצת).

(55) כ"ה במו"נ שם לפנינו (ובתרגום קאפח – בשינויים קצת). אבל ברמב"ן (ובחיי) הובא באו"א ולכן הקשה עליו. וכבר תירץ בספר הזכרון להריטב"א שנוסחא משובשת נזמנה לו לרבינו ז"ל (הרמב"ן) – אולי מהעתקת אל-חריזי – ולשון המורה בערבי הוא כפנים כמו שהעתיק ר' שמואל תבון. ועי' המשך דבריו מה שמקשה כו' ומפרש בדעת הרמב"ם. וראה גם ריטב"א למכות כב, ב ד"ה ופרכי' חינוך מצוה תקלא. ובהנסמן לעיל הערה 52.

(56) עה"ת כאן.

במאורי סוטה שם. ובפיה"מ סוטה שם „הוא סכין הגדול והרחב“*. ובפרש"י ביצה לא, סע"א „סתם, סתם קפויץ הוא סכין של קצבים דומה לקרדומות שלנו“. ביד רמה סנהדרין שם: סכין גדול רחבו כארכו ויש בו כובד. ובפרש"י פסחים (מאירי) ויד רמה שם שהוא לחיתוך בשר ולשבירת עצמות. וביד רמה שם „ופעמים שמבקעין בו עצים כדתנן כו“ – ביצה לא, סע"א. וראה גמ' שם ע"ב. פרש"י ביצה הנ"ל ופיה"מ להרמב"ם במשנה שם.

(51) הל' רוצח פ"ט ה"ב.

(52) הל' רוצח פ"י ה"ט. וכ"ה בחזקוני עה"פ.

וראה בארוכה תוי"ט לסוטה שם. ובמפרשי

* ראה ע"ד שם ה"ט בלקו"ש ח"ח ע' 372

בשוה"ג להערה 14.

* וליתא בפיה"מ תרגום קאפח.

מצד הפועל: בשעת די זקני העיר הקרובים אל החלל טוען די אַלע פעולות בכדי צו מגלה זיין דעם רוצח, איז דאָס גופא אויף זיי מכפר, עס נעמט אַראָפּ פון זיי⁶⁰ דעם עון⁶¹.

[זאת ועוד: די כפרה באַשטייט ניט נאָר אין דעם וואָס זיי טוען אַלע מיני פעולות אַז ס'זאָל נתגלה ווערן דער רוצח, נאָר אויך ווייל מיט דעם זיינען זיי מפרסם בפירסום גדול אַז „חפץ הזקנים ואנשי הדעת“ איז געפינען דעם רוצח „לנקום ממנו נקמת הנרצח“⁶² – און דאָס גופא פאַרהיט און וואַרצלט אויס דעם ענין פון רציחה, ובמילא איז דאָס גופא מכפר].

(ב) לויטן רמב"ן (וי"ל אַז אַזוי איז עס אויך לדעת הרמב"ם בספר היד דאָרט), איז דאָס מצד דער פעולה, וע"ד ענין הקרבנות (וואָס אויך אויף דעם זאָגט דער רמב"ם דאָרטן „וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן“), אַז די פעולה וכפרה פון קרבנות איז מצד דער מעשה ההקברה, ע"ז איז ביי עגלה ערופה, וואָס „כפרה נאמר בה כקדשים“⁶³, ד.ה.

(60) ראה משכיל לדוד לפרש"י פרשתנו כא, ח.
(61) לכאורה זוהי הכוונה במו"נ אף שלא פי' דזה ענין הכפרה. אבל פשיטא דאין כוונתו להוציא הכתוב מפרשטו, דעגלה ערופה באה לכפר. אבל להעיר מבחי כאן: כפר לעמך ישראל כפר לשון גילוי הוא שיהגלה להם הרוצח דאם היו ישראל שבאותו הדור זכאין היתה העגלה הולכת עד בית הרוצח והורגים אותו שם. זהו ונכפר להם הדם כלומר מתגלה להם הרוצח. ואם לא היו זכאין וכו' עורפין אותה שם והכהנים אומרים כפר לשון כפרה כו'.
(62) חינוך שם ומסיים ע"ז „וכן מצאתי להרמב"ם ז"ל“.

(63) זכחים ע, ב. וש"נ. רמב"ם הל' רוצח פ"י ה"ב. שם ה"ה. הל' אבות הטומאה פ"ג הי"ג. ועוד. ועיין גם מיני תרגומא שם ובפסוק ח. ובכ"מ.

בו טעם כענין הקרבנות הנעשים בחוץ⁵⁷ שעיר המשתלח ופרה אדומה, ולפיכך מנו חכמים עגלה ערופה מכלל החוקים.

און אַזוי געפינען מיר אין ספר היד פון רמב"ם (בסוף הל' מעילה) אַז די אַלע דריי – עגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח – ווערן דאָרט גערעכנט צוזאַמען⁵⁸ אַלס חוקים.

משא"כ לפי דער דרשה וואָס רש"י ברענגט אַראָפּ, „אמר הקב"ה תבוא עגלה כו' שלא עשתה פירות ותערף כו' לכפר כו'“, קומט אויס לכאורה אַז ס'איז ניט בסוג החוקים.

ו. ויש לומר, אַז דאָס זיינען דריי אופנים ווי מען קען לערנען דעם גדר הכפרה פון עגלה ערופה⁵⁹: מצד דעם פועל, מצד דער פעולה בכללותה, מצד דעם נפעל (ומקומו):

(א) לפי הרמב"ם במו"נ איז די כפרה

(57) ובחזקוני כאן: אשר לא יעבד ולא יזרע דוגמא אל ארץ גזרה כי לשניהם פירוש אחד.

(58) במפורש – אף שמסיים (כדלקמן בפנים) שכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן.

(59) פשוטות הכתובים בפרשתנו (כא, ז ואילך) ובמפרשי התורה משמע שהכפרה בעיקר על

ירשבי העיר ולא על הרוצח. וראה פרש"י שם, ח: הכתוב מבשרם שמשעשו כן יכופר להם העון.

וראה ראב"ע שם, ז הובא ברמב"ן. וראה הלשון בבחיי ואברבנאל שם. וראה ערכין טז, א ובפרש"י

שם ד"ה קשיא. ובכ"מ. וראה מאמרי אדה"ו (פרשיות ח"ב ע' תתכח). סהמ"צ להצ"צ (מצות

עגלה ערופה): העגלה שיינה באה לכפר על החוטא כי אינו מתכפר בזה כלל כו' רק שהיא

באה להסיר הקטרוגים מכל ישראל שהרי כל ישראל עריבים זה לזה וע"י העגלה נפטרים מן

החטא המוטל על כללות ישראל מחמת הערבות. ולהעיר ממשנה סוטה מז, סע"א „כיפירה ספיקה

והלכה לה" ובפרש"י שם. ובגמ' שם מז, ב ועד"ז בכתובות לז, ב מנין כו' שאין פוטרת אותו כו'

(וראה פרש"י כתובות שם ד"ה שאין). רמב"ם הל' רוצח פ"י ה"ח. וראה פרש"י ויקרא ה, יח. פנענ

רוז ס"פ ויקרא. ואכ"מ.

און דעריבער זאָגט מען דאָ „אמר הקב"ה", ס'איז געזאָגט געוואָרן אַ נייער אופן פון כפרה ניט ווי באַ שאר אופני כפרה דקדשים⁶⁹ (אויך ניט הנעשים בחוץ, שעיר המשתלח ופרה אדומה)⁷⁰.

ז. עפ"ז יומתק נאָכמער דער חילוק אין פירוש „נחל איתן": לטעם הרמב"ם במו"נ איז מובן וואָס ער טייטשט „אל נחל איתן ששוטף בחזקה", ניט קרקע קשה שלא נעבד (נאָר – אַז מכאן ואילך איז דאָ אַ לאו שלא יעבד כו), ווייל – לויט זיין טעם – פועל'ן אַז דער בעל השדה „יעשה כל תחבולה ויחפור עד שיודע ההורג" – איז אויב עס וואָלט

פונקט ווי ביי אַלע קרבנות איז עס גזירת המלך, אַז יעדער קרבן איז מכפר אויף אַן עבירה (עבירות) מסויימת, עד"ז זיינען דאָ פעולות (הקרבנות) מסוימות שבחוץ, שעיר המשתלח, פרה אדומה ועגלה ערופה⁶⁴, וואָס גזירת המלך⁶⁵ איז, אַז (אויך) די מעשה זאָל מכפר זיין⁶⁶.

(ג) לדעת רש"י „תבוא עגלה בת שנתה כו" קומט אויס אַ דריטער אופן – אַז די כפרה איז ניט מצד דעם פועל אָדער דער פעולה בכלל⁶⁷ – בדוגמת הקרבנות, נאָר מצד דעם נפעל (הנרצה, ועגלה הנערפת) – „תבא עגלה בת שנתה שלא עשתה פירות ותערף במקום שאינו עושה פירות", ווייל די כפרה איז ניט (נאָר) אויף מעשה רציחה (פון רוצח) נאָר במיוחד אויף דעם „תוכן" המיוחד שבנרצח (ונפעל), „לכפר על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות"⁶⁸.

(64) וראה תוד"ה ותהא (חולין כג, ב): נקט פרה ועגלה ששניהם ענין אחד דשניהם קדשים הנעשים בחוץ ודמו אהדדי כו'. ולהעיר מצפ"ע להל' שחיטה שם.

(65) ראה מדרש לקח טוב פרשתנו עה"פ, שלאחרי שמפרט טעמים פרטיים בעגלה ערופה שמביאים להתגלות הרוצח, מסיים „ועוד כי גזירת מלך היתה לכפר על ישראל".

(66) במאמרי אדה"ז ובסהמ"צ שם: ולכך שניהם שעיר המשתלח ועגלה ערופה לא היו קריבים ע"ג המזבח כי אינן שייכים שם כלל מאחר שאינם באים לכפרה. אבל בסהמ"צ שם בסיום המאמר: ונכפר להם לישראל. וראה הלשון בהגהה בסהמ"צ שם.

(67) אבל להעיר מחדא"ג מהרש"א סוטה שם שמצדף להטעם דגמ' אמר הקב"ה תבוא עגלה כו' מש"כ הרמב"ם במו"נ.

(68) וי"ל שזהו הנפק"מ גם להטעמים דלעיל על מה בא לכפר: לטעם הרמב"ם במו"נ שהעיקר הוא גילוי הרוצח, בא לכפר בעיקר ע"ז שיש רוצח השייך לעיר זו כו' – הפועל (וראה אברבנאל שם. ועוד); לאופן הב' ה"ז בא לכפר על פגולת ומעשה ההריגה; ולטעם דהגמ' ורש"י – על זה שלא הניחוהו לעשות פירות – הנפעל.

(69) וכן יש לפרש הלשון במדרש לקח טוב שם „ועוד כי גזירת מלך היתה לכפר על ישראל", שהכוונה בזה (לא שזהו חק, וכדעת הרמב"ם בספר היד דהוי מכלל החוקים, והיפך מש"כ לפנ"ז, מפני מה אמרה תורה לערוף עגלה במקום כו", שמסביר טעם ואופן איך שמביא לגלות הרוצח, שהרי לפ"ז אי"ז גזירת המלך במיוחד בעגלה, כי אם) – שנאמר כאן ענין חדש בגדר הכפרה. ואכ"מ.

(70) ע"פ הנ"ל אולי יש לבאר גם פלוגתת הרמב"ם ורש"י (כפי"ה עה"ת): להרמב"ם (הל' רוצח רפ"ט) אפילו נמצא בצד עיר זו שהדבר ידוע בודאי שהיא הקרובה מצוה למדוד, ולרש"י שפי' (כא, ב) „לכל צד לידע איזו קרובה" מפרש הרא"ם שבמקום שאין ספק אי"ז שם מדידה (וראה גו"א שם. פנים יפות שם).

לטעם הרמב"ם שבמו"נ פשוט כי ה"ז חלק מהפרסום שיגלו הרוצח, ועד"ז להרמב"ם (בספר היד) והרמב"ן כיון שהכפרה היא מצד עצם המעשה י"ל דגם המדידה הוי חלק מהכשר מעשה הכפרה (וע"ד כמה פרטים בקרבנות) (אבל ראה צפ"ע הל' שחיטה שם דרק משעת שחיטה ועריפה יש עליו גדר מכשיר ומכפר). או בפשטות כיון דהוי מכלל החוקים מובן שאין הטעם משנה ומצוה למדוד (וראה צ"פ השלמה יא, א. מהדו"ת מא, ב). משא"כ לדעת רש"י שענינו – ענין של טעם – מובן שהוא רק בשביל לידע, ואם יודעים א"צ למדוד [אבל ראה מל"מ לרמב"ם שם שמפרש בהרא"ם ש"א"צ למדוד לשאר עיירות, אבל מן הקרובה צריך למדוד. וראה ח"י חת"ס לבי"ב כג, ב ד"ה נחזור]. ואכ"מ.

די פעולה איז „עריפה“ (עניני שלילה), דאָרף אויך דער מקום זיין פון שלילה, אַזאַ „שאַינו עושה פירות“, „איתן, קשה שלא נעבד“; אַז ניט נאָר מכאן ולהבא דאָרף עס זיין אַן אָרט שאַינו עושה פירות, נאָר בעיקר – בהווה בשעת העריפה מוז עס זיין אַן „איתן קשה שלא נעבד“ – „אינו עושה פירות“.

ת. התורה היא נצחית. איז מובן, אַז די הוראה פון פרשת עגלה ערופה איז דאָ בכל הזמנים ובכל המקומות צו אַלע אידן [ובמיוחד אין זמן הגלות, וואָס האָט אַ שייכות צום ענין פון שפיכת דמים, וואָרום ברוחניות איז מען דורך יעדן חטא, במעשה דבור או מחשבה, גורם דעם ענין פון „שפיכת דם וחיות אדם דקדושה באדם דקליפה“^{73*}] – און דאָס איז אַ הוראה נפלאה:

מען רעדט וועגן „ימצא חלל באדמה גו' נופל בשדה“⁷⁴, וואָס אין דעם פאַל קען מען טענה'ן: וויבאַלד אַז אין מיתה בלא חטא^{74*}, איז דאָך זיכער אַז דאָס איז מאת ה', וע"ד מארוז⁷⁵ בנוגע לחטא בשוגג (אויפן פסוק⁷⁶ והאלקים אנה לידו); איז דער מכה איש איז אַ רוצח און אים קומט אַן עונש גדול, וויבאַלד אָבער אַז „לא נודע מי הכהו“ – ובפרט לפי הפירוש (בגמרא ו) ברש"י כנ"ל, אַז די עגלה ערופה קומט בעיקר „על הריגתו של זה שלא הניחוהו לעשות פירות“ און ער האָט ניט געהאַט דעם מגני ומצלי⁷⁷ פון תומ"צ^{77*}, איז דאָך

געמיינט קרקע, דאָרף דאָס זיין אַדבא אַ שדה טובה וואָס איז ראוי לזריעה ביומרי⁷¹, וואָס דאָן וועט עס מער אַנרירן דעם בעל השדה און ער וועט זיך מער משתדל זיין צו געפינען דעם רוצח „שלא תאסר ארצו לעולם“^{71*}; דערפאַר לערנט דער רמב"ם אַז „נחל איתן“ מיינט ניט קרקע, נאָר אַ נחל של מים⁷² „ששוטף בחזקה“.

עד"ז איז לטעם הרמב"ם (בספרו היד): וויבאַלד דאָס איז אַ כפרה בגדר וסוג הקרבנות, איז מסתבר, אַז דער אָרט פון דער עריפה דאָרף ניט זיין (בדוקא) אַ קרקע קשה שלא נעבד, נאָר פאַרקערט – וואָס מער נבחר, אַ מקום משובח⁷³.

לויט רש"י אָבער, וויבאַלד אַז דאָ איז נשתנה ונתחדש „אמר הקב"ה – ס'איז נתחדש געוואָרן אַ נייער סוג פון כפרה, כנ"ל – איז מסתבר אַז אַזוי ווי די עגלה איז אַ „שלא עשתה פירות“, און

71) וראה גם רד"ק בספר השרשים שלו ע' אית (הובא בבחי' כאן) שפירש „מקום דשן ושמן . . כי לפיכך יהיו נזהרים ונשמרים כו' שלא ימצא שם חלל“. עיי"ש.

71* (קושיית הריטב"א בס' הזכרון שם לגירסתנו במו"נ. וע"ד קושיית הרמב"ן שם לפי גירסתו במו"נ – ראה לעיל הערה 55).

72) ופרט זה אינו שייך לטעמו במו"נ שם. וראה עד"ז בס' הזכרון שם.

73) אבל מהמשך דברי הרמב"ן שם מובן, שלפי טעמו – שהוא „כענין הקרבנות הנעשים בחוץ“ – אין סברא „שיעשה בשדה טוב ראוי לזריעה“ (ל' הרמב"ן בקושייתו על המו"נ). ולכאורה הדיוק ברמב"ן הוא „קרבנות הנעשים בחוץ שער המשתלח“ – ראה חזקוני (שהובא לעיל הערה 57) „אשר לא יעבד ולא יורע דוגמא אל ארץ גזרה“.

משא"כ להרמב"ם בס' היד שכותב רק שעגלה ערופה מן החוקים בכלל (ולא הזכיר דוקא קרבנות הנעשים בחוץ) משמע, שהוא כמו גדר החוק דכל הקרבנות, שהוא מצד עצם פעולה וכפרה הדקרבנות. ובמילא מסתבר שמקומו צ"ל מקום נבחר, ככפנים.

73* (73) לקו"ת במדבר יג, ג. ובכ"מ.

74) פרשתנו כא, א.

74* (74) שבת נה, סע"א. זח"א נו, ב.

75) מכות י, ב. פרש"י עה"פ (משפטים כא, ג).

76) משפטים שם.

77) ראה סוטה כא, א.

77* (77) ראה שם מו, סע"א: מאי פירות אלימא

נָאָר צו די תושבי העיר הקרובה אל החלל, נָאָר אויך צו די זקני העיר ההיא – צום ב"ד פון דער שטאָט⁸¹, ביז דאָס רייט אָן דעם ב"ד הגדול, „ויצאו זקניך, מיוחדים שבזקניך, אלו סנהדרי גדולה“⁸².

און די זקני בית דין פון דער עיר דאַרפן מאַכן זיכער ועד כדי הכרזה אַז „ידינו לא שפכו את הדם הזה“⁸³, ווי רש"י טייטשט⁸⁴, „לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוי“ – אַז מען האָט דעם אידן געגעבן „צידה לדרך“, דעם מזון פון תורה וכמש"נ⁸⁵ ותורתך בתוך מעי, ועד"ז – לבושים פון מצות⁸⁶ – וועלכע באַשיצן פון „קעלט“ און פון קשת וחרב, „לחם ולבוש“ וועלכע וועלן אים באַגלייטן אין דעם שדה עשו – חשך הגלות, אין דעם מעמד ומצב פון „שדה“ וואו ער איז געגאַנגען.

און נאָכמער זאָגט מען, אַז דאָס איז פאַרבונדן אויך מיט די סנהדרי גדולה שבלשכת הגזית. דלכאורה: וואָס פאַר אַ שייכות האָבן זיי מיט דעם „חלל“ וואָס מ'האָט געפונען – ניט בסמיכות צו ירושלים⁸⁷, נאָר צו אַן אַנדער ווייטער שטאָט ערגעץ וואו אין ארץ ישראל⁸⁸? – שטייט אָבער אין תנא דבי אליהו

בנוגע דעם ניזק כבר נגזר עליו מן השמים⁸⁸ – קען מען טראַכטן, אַז מען האָט צו דעם קיין שייכות ניט און מען דאַרף זיך דערמיט ניט פאַרנעמען.

ועד"ז ברוחניות: בשעת מען טרעפט אַ אידן במעמד ומצב ירוד – „נפול (און וואו –) בשדה“, ער האָט אַ שייכות צו „עשו . . איש שדה“⁷⁹, היפך פון דער שטאָט, מקום ישוב אדם – „ושכנת“ פון דעם אדם העליון שעל הכסא⁸⁰, אַן אָרט און סביבה פון תומ"צ –

קען מען מאַכן אַ חשבון: וועמענס שולד איז עס וואָס דער איד געפינט זיך אין אַזאַ מצב? – ער האָט זיך געדאַרפט געפינען ניט בשדה, נאָר אין אַ מקום מושב ועיר, אין אַ סביבה פון תורה ויר"ש כו'. ובמילא, דאַרפן די אידן וואָס געפירן נען זיך בעיר, אין אַ סביבה פון אידן שומרי תומ"צ, פון זקנים וב"ד, ניט פאַר-נעמען זיך מיט אים.

אויף דעם איז די הוראה פון פרשת עגלה ערופה: דאָס האָט אַ שייכות ניט

פרי' ורבי' אלא מעתה אזקן ואסריס ה"נ דלא ערפינו אלא מצות. ורש"י כאן סתם „פירות“ ולא פירש (אף שנוגע להלכה) כי מפרש פש"מ, ואינו ספר הלכות [ואולי י"ל שמוכן הוא ע"פ פרש"י ר"פ נח „שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים“ אף שהמדובר שם בצדיקים הרי"ז בנוגע לפרט דעיקר תולדותיהם . . מע"ט, אבל בשאר כל אדם גם מצות (שמחויב בהם) הם ככלל תולדותיו – פירות שלו (כדמוכח גם מזה שרש"י משנה מב"ר שם (פ"ל, ו): מה הן פירותיו של צדיק מצות ומע"ט*) – ראה בהנ"ל לקו"ש ח"ע ע' 30 הערה 2]. (78) אגה"ק סי' כה. וראה בארוכה אלשיך פרשתנו.

(79) תולדות כה, כז. וראה בארוכה אוה"ת עה"פ (קמב, ב ואילך).

(80) ראה לקו"ת ראה (אלול) לב, ב.

(* אבל בתחומא נח ב: וכן תולדותיו של אדם אלו מעשיו הטובים.

(81) ראה מדרשי התורה להקדוש אשתרוק פרשתנו כא, ו. וראה מו"נ שם. ראב"ע כאן (פסוק ז). ועוד.

(82) פרשתנו כא, ב. ובפרש"י (מסוטה מד, ב).

(83) פרשתנו כא, ז.

(84) וראה סוטה מה, סע"ב במשנה (ועה"ג שם).

ספרי עה"פ.

(85) תהלים מ, ט.

(86) ראה תדבאר פכ"ז.

(87) דהרי אין מודדים לירושלים שירושלים

אין מביאה עגלה ערופה (רמב"ם הל' רוצח פ"ט

ה"ד. וש"נ).

(88) ראה רמב"ם שם רפ"י.

און דאָס איז די הוראה פאַר יעדן אידן בימינו אלו, ובפרט אין דעם זמן פון חודש אלול, אַז מ'דאַרף אַרויסגיין במקום מושבי בני ישראל⁹¹, אויך אין אַן אָרט וואָס איז ניט קיין סביבה פון תומ"צ ("שדה") און אַרויסהעלפן יעדן אידן און אים מעורר זיין, אַז אין דעם זמן פון אלול געפינט זיך דער מלך מלכי המלכים הקב"ה "בשדה", און איז מקבל יעדן איינעם אין וואָס פאַר אַ מעמד ומצב ער זאָל זיין "בסבר פנים יפות ומראה פנים שוחקות לכולם"⁹², און דאָס גופא העלפט אַרויס דעם אידן אַרויסצו-גיין פון דעם מעמד ומצב פון "שדה" אין וועלכן ער געפינט זיך.

און דעמאָלט איז "בלכתו (המלך) העירה הרי הם הולכים אחריו", אין דעם זמן פון ימים נוראים⁹³, ווען מ'איז ממלא בקשת הקב"ה "שתמליכוני עליכם"⁹⁴, ביז צו דעם "כפר לעמך ישראל"⁹⁵ ביום הכי-פורים, ווען עס ווערט אויפגעטאָן די כפרה וסליחה ומחילה פאַר יעדן אידן און פאַרן גאַנצן כלל ישראל, און – סלחתי כדברך,

און יעדער איינער און איינע ווערט נכתב ונחתם לאלתר בספרן של צדיקים⁹⁶ גמורים.

(משיחות ש"פ: שופטים
תצא ותבא – תשמ"א)

- 91 ראה לקו"ש ח"ט ע' 298 ואילך. וש"נ.
92 לקו"ת שם לב, ריש ע"ב.
93 ראה לקו"ת שם כה, ג.
94 ר"ה טז, סע"א.
95 פרשתנו כא, ח.
96 ר"ה שם, סע"ב.

רבא⁹⁷: "ה' להם לסנהדרי גדולה שהניח משה ויהושע כו' לקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגבי' בגדיהם למעלה מארכובתיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל יום אחד ללכיש כו' וכן בכל מקומות ישראל וילמדו את ישראל כו' כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כו'".

ולהעיר – אַז אין תנא דבא"ר ווערט דאָס געזאָגט בנוגע די "שבעים אלף"⁹⁸ שנהרגו בגבעת בנימין, אַז "לא הרג אותן אלא הסנהדרי גדולה כו'", ווען זיי וואָלטן אַרויס בעיירי ישראל וכו' וואָלט ניט געקומען צו מעשה פילגש בגבעה;

עאכו"כ ווען עס רעדט זיך וועגן אידן וואָס געפינען זיך בשדה, אַ מקום אַן תורה און אַן מצות, אַז דאָס איז אַ חיוב ואחריות וואָס ליגט אויף ב"ד ישראל.

89 פי"א.

90 כ"ה בתדבא"ר שם, וביל"ש שופטים רמז סח: ע"ב אלף. ובמפרשים (ויקוקין דנורא. ישועות יעקב) שבשניהם הוא ט"ס כי לא מצינו בקרא שנהרגו כ"א ס"ה אלף ומאה ושלשים.

ולחומר הקושיא – י"ל דקים להו דנשים וטף דבנימין שנהרגו – השלימו לשבעים אלף (שבתדא"ר) והרוגי יבש גלעד – לע"ב אלף (שביל"ש), ועפ"ז גם לא הוי פלוגתא במציאות.

ועפ"ז גם מבואר צע"ג במרו"ל הנ"ל (תדא"ר ויל"ש) שמדגיש שזה שיש בידו למחות ולא מיחה הרי "הככל נעשה על ידו" ומפרש בהדוגמא "שנהרגו בגבעת בנימין" ותו לא!

ועפנה"ל מובן בפשטות כי בזה נכללו גם נשים וטף דבנימין והרוגי דיבש גלעד – אלא שלתדא"ר הרוגי דיבש גלעד – אין שייך לעניינו בכלל, כי זה ה' מפני, השבועה הגדולה" (שופטים כא, ח). וענין "פלגש בגבעה" ה' רק סיבה דטיבה וכו'.

